

ХУЛОСАИ КОМИССИЯИ ЭКСПЕРТИИ

шурои диссертатсионии 6D.KOA-129 назди Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон оид ба диссертатсияи Юсуфзода Муҳаммадҷон Шафев дар мавзӯи «Шаҳракҳо ва шаҳрҳои болооби водии Зарафшон дар Шохроҳи абрешим» – барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020800 – бостоншиносӣ ва мардумшиносӣ (6D020801 – бостоншиносӣ).

Комиссияи эксперти дар ҳаёати доктори илмҳои меъморӣ Муқимов Р. (раиси комиссия), доктори илмҳои таърих Шарифзода Ҷ.С., ва номзоди илмҳои таърих Сайфуллоева Ш.И., ки бо қарори шурои диссертатсионии 6D.KOA-129-и назди Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши АМИТ аз 09.07.2026 таъсис дода шудааст, диссертатсияи Юсуфзода Муҳаммадҷон Шафев дар мавзӯи «Шаҳракҳо ва шаҳрҳои болооби водии Зарафшон дар Шохроҳи абрешим» – барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯйи ихтисоси 6D020800 – бостоншиносӣ ва мардумшиносӣ (6D020801 – бостоншиносӣ) – ро баррасӣ намуда, аз натиҷааш чунин хулоса баровард:

1. Мубрам будани мавзӯи таҳқиқот дар он инъикос меёбад, ки то ба имрӯз дар илми таърихнигорӣ ва бостоншиносии тоҷик, ба истисноии мақола ва қайдҳои алоҳидаи олимони дар асари худ, аз ҷумла А.Ю. Якубовский, А.М. Беленитский, В.Л. Воронина, А.И. Исоқов, Ю.Я. Якубов, ва дигарон, таҳқиқоти пурра оид ба шаҳракҳо ва шаҳрҳои болооби водии Зарафшон дар Шохроҳи абрешим анҷом дода нашудааст. Дар доираи таҳқиқоти бостоншиносии болооби водии Зарафшон, як зумра масъалаҳои муҳимми таърихӣ, аз қабili давраи антиқа, ибтидои асримиёнагӣ, замони давлатдорӣ Сомониён, таҳлили ҳамаҷониба наёфтаанд ва ниёз ба бознигариӣ бештари илмӣ доранд.

Дар таҳқиқоти мазкур, илова бар таҳлили мероси илмии муҳаққиқони пешин, натиҷаҳои таҳқиқоти саҳроӣ низ мавриди баррасӣ қарор гирифтааст. Дар асоси маълумоти муаллифони болозикр чандин паҳлуҳои норӯшани таъриху фарҳанги маҳаллӣ ошкор гардида, ҷойи холии баъзе бахшҳои илми бостоншиносӣ комил шудааст. Омӯзиши осори бостоншиносони замони шуравӣ ва таҳқиқоти муосир дар болооби водии Зарафшон метавонад барои мутахассисони оянда заминаи муҳимми илмӣ ва амалӣ фароҳам оварда, онҳоро ба таҳқиқи мавзуҳои аз диққат дурмондаи бостоншиносии маҳаллӣ ҷалб намояд.

Дар шароити имрӯза, як қисми назарраси ёдгориҳои бостонии кишвар, аз ҷумла ёдгориҳои болооби водии Зарафшон, ба сабаби набудани муҳофизати кофӣ ва таъсири омилҳои табиӣ ва инсонӣ дар ҳолати осебпазир қарор доранд. Таҳқиқоти мазкур метавонад ҳамчун омили таҳрикдиҳанда барои баланд бардоштани маърифати ҳифзи мероси миллӣ дар байни ҷомеа, бахусус насли наврас ва ҷавонон, хизмат намояд.

2. Мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот. Мақсади асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ омӯзиш, таҳлил ва баррасии ҳамаҷонибаи илмии шаҳракҳои шаҳрҳо ва дигар ёдгориҳои болооби водии Зарафшон дар Шохроҳи абрешим мебошад. Барои расидан ба ин мақсад, диссертант масъалаҳои марбут ба даврабандии марҳалаҳои Роҳи бузурги абрешим, омӯзиши пешниҳоди номинаи долони Зарафшон – Қароқум ба Феҳристи Мероси ҷаҳонии ЮНЕСКО, тавсифи ёдгориҳои бостоншиносии болооби водии Зарафшон, омӯзиши сохтори шаҳракҳои болооби водии Зарафшон, таҳлили равобити тиҷоратии Шарқу Ғарб, хусусиятҳои меъмории ёдгориҳои бостоншиносии болооби водии Зарафшон, аҳаммияти меъмории ёдгории Панҷакенти қадим ва ҳифзу намоиши мероси бостоншиносии болооби Зарафшонро мавриди таҳқиқ қарор додааст. Дар доираи таҳқиқот маводди моддии

бостоншиносӣ, ки дар натиҷаи корҳои саҳроӣ, кофтуковҳо ва омӯзишҳои бостоншиносӣ ба даст омадаанд, ба таври муфассал таҳлил гардидаанд.

3. Навгониҳои илмӣ таҳқиқоти мазкур дар он зоҳир мегардад, ки бори нахуст таҳқиқоти ҳамаҷониба вобаста ба таҳлили масоили марбут ба шаҳракҳою шаҳрҳо ва дигар ёдгориҳои болооби водии Зарафшон дар Роҳи бузурги абрешим дар шакли рисолаи илмӣ пешниҳод мегардад. Омӯзиш ва таҳлили масоили марбут ба ёдгориҳои таърихӣю бостоншиносии болооби водии Зарафшон ба омӯзиши ёдгориҳои бахшида шудааст, ки ба асрҳои II то м. – XV мелодӣ тааллуқ доранд. То ҳол дар ин самт таҳқиқоти фарогир ба таври комил анҷом дода нашудааст.

Таҳқиқоти мазкур дар асоси маводди бостоншиносӣ ва бо ҷалби усулҳои муосири таҳқиқоти таърихӣ анҷом ёфта, ба омӯзиши ҳамаҷонибаи ёдгориҳои фарҳангии моддӣ, таҳлили хусусиятҳои иҷтимоӣ, сиёсӣ ва фарҳангии онҳо, инчунин муайян намудани нақш ва мақоми онҳо дар равандҳои таърихӣю фарҳангии минтақа, махсусан замони рушди Роҳи бузурги абрешим бахшида шудааст.

4. Аҳамияти назариявӣ ва амалии рисола аз он иборат аст, ки натиҷаҳои он метавонанд дар пешбурди корҳои илмӣ муаррихон, бостоншиносон ва мутахассисони соҳа нақши муассир гузорад. Натиҷаи таҳлилу баррасии масоили марбут ба мавзӯи диссертатсия барои дарки амиқӣ таърихи давраҳои қадим ва асрҳои миёнаи халқи тоҷик, бахусус, дар доираи омӯзиши мероси моддӣ болооби водии Зарафшон, заминаи бозғатимоди илмӣ фароҳам месозад. Дар диссертатсия ҷанбаҳои муҳимми бостоншиносии минтақа мавриди таҳқиқ қарор гирифта, маълумоти нав дар асоси таҳлили манбаъҳои мавҷуда пешниҳод гардидаанд, ки онҳо ба худ аҳамияти назариявиро касб менамоянд. Ин метавонад дар амал татбиқ шудани корҳои саҳроӣю

бостоншиносӣ, таҳияи харитаҳои таърихӣ ва бостоншиносӣ ва барои таълими курсҳои академӣ, аз ҷумла «Асосҳои бостоншиносӣ дар Тоҷикистон», «Бостоншиносии давраи асримиёнагӣ», ҳамчунин барои навиштани мақолаҳо ва монографияҳои илмӣ дар мавзӯҳои марбут ба бостоншиносӣ ва таърихи Тоҷикистон ҷойгоҳи густурда дошта бошад.

5. Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар он ифода меёбад, ки натиҷаҳои илмии таҳлилу таҳқиқоти муаллиф, аз ҷумла хулосаҳои назариявӣ, нуқтаҳои ба ҷимоя пешниҳодшаванда бевосита аз ҷониби худӣ ӯ мустақилона таҳия, баррасӣ ва исбот шудаанд.

6. Диссертатсия ба талаботи банди 51 Низомномаи шурои диссертатсионӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267) мутобиқ буда, дар шӯбаи бостоншиносии Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардуминосии ба номи А. Дониши АМИТ иҷро гардидааст. Диссертатсия дар шӯбаи бостоншиносии Институти мазкур муҳокима ва барои ҷимоя дар шурои диссертатсионии 6D.KOA-129 назди Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардуминосии ба номи А. Дониши АМИТ тавсия дода шудааст.

7. Хулоса дар ҷаласаи шӯбаи бостоншиносии Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардуминосии ба номи А. Дониши АМИТ қабул гардида, баҳои объективонаи диссертатсияро дар бар гирифта, мусбӣ мебошад.

8. Диссертатсия ба талаботи бандҳои 31, 33, 34, 35 ва 37 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Диссертатсияи пешниҳодшуда яке аз самтҳои муҳим дар соҳаи бостоншиносӣ ба шумор меравад, ки он бо забони давлатӣ омода ва таҳия гардидааст.

9. Мавзӯ ва мазмуни диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси 6D020801 - бостоншиносӣ мувофиқат менамояд.

10. Натиҷаҳои асосии таҳқиқот дар 12 мақолаи илмӣ, аз онҳо 4 мақола дар маҷаллаҳои (нашрияҳои) илмӣ тақризшавандаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таърифи расонида шудаанд. Дар интишорот натиҷаҳои асосӣ, хулосаҳои таҳқиқот ва тавсияҳои муаллиф инъикоси ҳудуд ёфтаанд. Теъдоди маводди ҷопшуда ба галаботи банди 34 ва 35-уми Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ мувофиқ мебошад.

11. Дар диссертатсияи Юсуфзода Муҳаммадҷон Шафев истифодаи мавод бидуни иқтибос ба муаллиф ё сарчашма мавҷуд набуда, ҳамаи сарчашмаҳои истифодашуда бо ишора ба муаллиф ё сарчашма тавассути иқтибос ба расмият дароварда шудаанд, ки аз ҷиҳати шудани галаботи банди 37-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ гувоҳӣ медиҳад.

Асолати матни диссертатсия 90,35 % –ро аз ҳаҷми умумии кор дар бар мегирад.

12. Дар диссертатсия ва дигар ҳуҷҷатҳои пешниҳоднамудаи Юсуфзода Муҳаммадҷон Шафев маълумоти ғайрисиҳеҳ, аз ҷумла дар бораи корҳои аз тарафи докталаб ҷопнагардида мавҷуд нест.

Комиссияи эксперти диссертатсияи Юсуфзода Муҳаммадҷон Шафев дар мавзӯи «Шаҳракҳо ва шохроҳи болооби водии Зарафшон дар Шохроҳи абрешим» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) – доктор аз рӯи ихтисоси 6D020800 – бостоншиносӣ ва мардумшиносӣ (6D020801 – бостоншиносӣ)-ро баррасӣ намуда, дар асоси галаботи банди 60 Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ (қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, № 267)

ҚАРОР ҚАРД:

1. Диссертатсияи Юсуфзода Муҳаммадҷон Шафев дар мавзӯи «Шаҳракҳо ва шохроҳи болооби водии Зарафшон дар Шохроҳи абрешим» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) -

доктор аз рӯи ихтисоси 6D020801 – бостоншиносӣ ба ҳимоя қабул карда шавад.

2. Комиссияи эксперти муҳаққиқони зеринро, ки корҳои илмӣ-таҳқиқонашон ба ихтисоси 6D020801 – бостоншиносӣ мувофиқатдоранд, ба ҳайси муқарризони расмӣ пешниҳод менамояд:

- **Аюбов Абдусалом Рауфович** – доктори илмҳои таърих профессори кафедраи таърихи умумии факултети таърих ва ҳуқуқи Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ба номи Б.Ғафуров»

- **Каримдодзода Миралӣ Замон** – номзади илмҳои таърих, муовини сардори раёсати фондӣ ва бақайдгирӣ мудири шӯбаи бостоншиносӣ ва сиккашиносии Осорхонаи миллии назди Дастгоҳи иҷроияи Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

3. Ба сифати муассисаи пешбар Донишгоҳи миллии Тоҷикистон тавсия дода шавад.

4. Барои гузоштани эълони ҳимоя, матни диссертатсия ва автореферати он дар сомонаи Институти таърих, бостоншиносӣ ва мардумшиносии ба номи А. Дониши Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон ва сомонаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон иҷозат дода шавад.

5. Барои чопи автореферат бо ҳуқуқи дастнавис ва ирсол гардидани он ба суроғаҳои таъйиншуда иҷозат дода шавад.

Раиси комиссияи эксперти:

доктори илмҳои меъморӣ

Муқимов Р.

Аъзои комиссия:

доктори илмҳои таърих

номзади илмҳои таърих

Шарифзода Ҷ.С.

Сайфуллоева Ш.И.

«29» 01.02.2026